

JUNTA DE MUSEUS DE BARCELONA

INAUGURACIÓ
DEL
MUSEU D'ART DE CATALUNYA
PARC DE MONTJUÏC

7 D'OCTUBRE DEL 1934

~~A. 42.597~~
A. 53.422

DISCURS DEL PRESIDENT DE LA JUNTA
SR. PERE COROMINES

HONORABLES SENYORS:

El *Museu d'Art de Catalunya* ha tingut una preparació de trenta anys, durant els quals la primera idea de la seva creació ha anat evolucionant i prenent formes cada vegada més amplament sintètiques. Pot dir-se que els diferents estats successius del Museu es corresponen amb els graus de realització del nou ideal català. Quan als primers anys d'aquest segle xx començava a diferenciar-se, no com a record històric ni com a aspiració merament literària — compatibles tots dos encara amb un sentit provincial de l'existència col·lectiva —, el sentiment nacional de Catalunya, i la concepció transcendia dels llibres al cor de les multituds i prenia formes conscients en la vida social, va sorgir la idea del Museu, ambició indefinida, intenció modesta, necessitat tan imprecisa com peremptòria.

D'allò que abans també podien dir-ne Museu no en resta res aquí. La primera arrebrega de l'Acadèmia de Bones Lletres, després de la crema dels convents, no tenia altre objecte sinó salvar de la destrucció vetustes relíquies: els homes de l'Exposició Universal,

sota el guiatge d'en Lluís Pellicer, es proposaven reunir amb fins pedagògics mostres de l'art de tots els temps en els edificis d'aquella Fira producte d'una aspiració hegemònica, i En Sempere i Miquel féu un viatge per Itàlia, França i Alemanya, d'on va portar guixos, escalfapanxes, monumentals i un David en gàlvano de Donatello, que tots havíeu vist encara al Palau de la Ciutadella, per constituir el que ja va anomenar-se *Museu de Reproduccions*, en la que fou Nau Central de l'Exposició. La idea, essent ja més general, era encara modesta i fins implicava una mena de reconeixement d'aquest fet: que havíem fet tard per a la creació d'un Museu.

Però, l'any 1902, per tal de commemorar el primer triomf electoral del catalanisme, el Parc de la Ciutadella s'omplia de gegants, àguiles, dracs, mulasses i patums que venien de tots els indrets de la terra catalana, i els que ja havien vist el Museu Episcopal de Vic, on tantes joies arqueològiques havien estat salvades de l'espoliació estrangera, proposaren d'aplegar al Palau de Belles Arts l'Exposició d'Art Antic amb aportacions voluntàries d'arreu de Catalunya. El descobriment d'un art català medieval que, del coneixement de quatre erudits passava a ésser una adquisició col·lectiva, fou el resultat d'aquella exhibició que marca una fita en la renaixença de la nostra cultura nacional: qualsevulga que sigui la data de l'acord administratiu, el *Museu d'Art de Catalunya* neix en aquell moment històric: les institucions anteriors foren materialment dispersades, abandonades, oblidades. Tot el que s'ha fet després ha estat creixença, ordenació, desenvolupament conscient d'aquell primer germen fecund.

L'Ajuntament de Barcelona creà la Junta de Belles Arts, i uns quants anys després En Prat de la Riba va completar-la amb l'aportació de la Diputació Provincial: l'instrument tècnic que avui s'anomena Junta de Museus està complet i només cal concretar bé el seu objectiu, rellevant-lo de l'organització de les Exposicions d'Art Modern. L'Arsenal de la Ciutadella havia començat a convertir-se en Palau Reial; estaven fets els cassetonats dels sostres, posades les grans columnes de la Sala del Tron, repassades les voltes de les naus transversals, on la feixuga fastuositat de l'arquitecte Falqués no planyia el marbre per tal d'imitar les rosques de maó. L'Ajuntament de catalanistes i republicans desvinculà el Palau i va dur-hi tot el que s'havia arreplegat fins aleshores: mobiliari, guixos, teixits, escalfapanxes, monedes, vidres i alguna que altra peça d'art antic, per tal de constituir el que s'anomenà *Museu Artístic-Arqueològic*. Al Palau de Belles Arts hom reuní les adquisicions fetes en les Exposicions de Pintura i Escultura en una mena de magatzem de l'Art Modern.

Dos criteris es disputaren l'orientació del Museu: el d'aquells que només pensaven a aplegar-hi allò que es pogués de les escoles que fan la riquesa del Prado, el Louvre i els Oficis, i el d'aquells altres que adquirien antependis, creus i retaules medievals. Els primers no s'havien pogut desprendre de la pellota provincial; els segons, encongits per la denominació artístic-arqueològica, no sortien de l'Edat Mitjana, amb la diferència a favor dels últims que, almenys, ells volien fer del Museu l'arxiu del període nacional i no la paròdia migrada de les grans col·leccions renaixentistes.

L'Institut d'Estudis Catalans, en organitzar una missió científica per les valls pirinenques, va promoure l'estudi de les pintures romàniques, que foren copiades i publicades en els quatre quaderns de *Les Pintures murals*. Aquelles còpies, que encara tots heu vist al Palau de la Ciutadella pogueren ésser substituïdes pocs anys després pels seus originals pulcrament soslevats per un artífex italià de les esglésies, on només la misèria del país les havia salvades de la injúria proterva de tota riquesa pervinguda. Però, heus aquí que per a instal·lar aquelles preades relíquies calia disposar de superfícies de concavitat o convexitat iguals a les dels absis, sagraris, cúpules i columnes d'on foren arrencades, i d'aquí va néixer un principi d'instal·lació que, generalitzat i sistematitzat en el *Museu d'Art de Catalunya*, li fa un gran mèrit original, conegut i lloat arreu del món, abans i tot de la seva obertura, procediment pel qual es fa a l'obra d'art com una matriu, que l'abriga i la ressegueix amb un àmbit i unes línies evocadores del seu lloc d'origen.

Mentrestant la concepció del Museu havia permès de pensar a incorporar-hi l'art català modern i a alleugerir-lo de les reproduccions que encara hi restaven, així com de colleccions que podien agrupar-se en un *Museu d'Art Decoratiu* que ja s'ha instal·lat al Palau de Pedralbes; en el *Museu de Teixits*, que serà un dels més importants d'Europa i ocuparà una gran part del cenobi benedictí de Sant Cugat del Vallès, i en el *Museu d'Arqueologia*, on seran dutes les relíquies d'Empúries amb totes les antiguitats ibèriques, gregues, romanes i fenícies. Al *Museu de Santa Àgata*, vell i perfumat sagrari del nostre període

nacional, reunirem el tresor de les nostres més preades joies de tots els temps. Què us diré? Resten encara: una bella collecció lapidària, la de ceràmica, la d'instruments de música que s'està acabant d'instalar al *Pavelló Albèniz*, admirable conjunt, que, per tal de produir tot el seu rendiment en la tècnica cultural, ha exigit la creació d'uns tallers de reparació i de reproducció, així com la Biblioteca d'Art, ja instal·lada al «Poble Espanyol».

Així, el *Museu d'Art de Catalunya*, en passar del Palau de la Ciutadella al Palau gran de Montjuïc, per fer lloc al nostre Parlament, s'ha purificat d'estimables rampoines, s'ha alleugerit dels materials que lluiran millor als museus complementaris, ha consagrat la glòria de la pintura i de l'escultura catalanes de la renaixença en abrigar-les amb el decòrum que mereixen al Panteó del nostre art medieval, i ha passat a ésser, no un arramblatge dispers d'exòtiques despulles, sinó una síntesi coherent del que ha estat i del que és l'art català.

No heu de veure aquesta obra, però, com una cosa completa i acabada. Entre els quatre-centistes catalans, que són una bella revelació del nostre Museu, i l'esclat de la nostra renaixença vuit-centista, que hi té una representació abundosa, resta un període en blanc: el dels tres segles que veieren les esplendideses de l'art barroc entès amb l'amplitud que li donen alguns arqueòlegs alemanys. De la història del barroquisme a Catalunya poca cosa en sabem i no trobareu aquí d'aquest art més que alguna escadussera i encara mal compresa manifestació, com la d'aquest desconcertant Viladomat, que no podem considerar com un llamp que solca les tenebres. Es

tracta de tres segles de la nostra decadència que cal estudiar, perquè les poques figures d'aquell temps que emergeixen d'un injust oblit, ens permeten d'esperar que hi ha belles descobertes a fer, i que el *Museu d'Art de Catalunya* haurà d'enriquir-se amb noves i avui insospitades valors, quan els nostres barrocs vinguin a ocupar el seu lloc en aquest Panteó de la nostra cultura.

Completa o no, aquesta és l'obra de la Junta de Museus de Barcelona, creada l'any 1902 per l'Ajuntament de Barcelona i reformada el 1907 per la Diputació, substituïda primer per la Mancomunitat i des del 1931 per la Generalitat de Catalunya, Patrons que, si no li han dat la tècnica, que és virtut de la pròpia organització, l'han proveïda generosament de sumes que en altres temps hauria semblat impossible de poder reunir, i li han comunicat l'impuls creador de llur fervor patriòtic.

La Junta de Museus gosarà recordar-vos avui els noms dels seus presidents, En Josep Puig i Cadafalch i En Josep Llimona, i els dels il·lustres membres que més han contribuït a la formació i a l'orientació del Museu: En Raimon Casellas, En Josep Pijoan, N'Emili Cabot, En Salvador Sampere i Miquel, En Manuel Fuixà, així com els noms del qui fou el seu primer secretari, En Carles Pirozzini, i del qui avui és el seu gran animador, En Joaquim Folch i Torres, sense perjudici de consignar els noms dels altres presidents i membres de la Junta en els memorials d'aquesta festa.

Un moviment revolucionari que ha congeminat la realització de les aspiracions patriòtiques amb la dels anhels de la democràcia republicana, ha com-

pletat el Museu amb l'adquisició de la collecció Plandiura i amb la destinació dels palaus que calien per a la instal·lació adequada de tan considerables tresors, esforç que, amb les importants quantitats votades, ha permès a la Junta de Museus d'ordenar i enllestir d'un cop l'obra que, seguint el ritme de la tongada anterior, hauria durat molts anys. Només la fe en l'ideal català, que tan bé encarnava aquell gran patriota que fou En Francesc Macià, podia fer suportables al poble els sacrificis que han estat necessaris per dur a bon terme aquesta empresa que serà l'honor de la nostra llibertat.

En obrir aquest Museu respon Catalunya als qui ens preguntaven què volíem fer de la llibertat nacional. Heus aquí una obra que és tota nostra, perquè amb l'esforç sol dels catalans ha estat creada: així es performa el nostre ideal de cultura perquè aquí hi ha el seny i l'esperit del nostre voler. El conjunt de les obres aquí exposades és allò que els nostres pares i els nostres avis produïren a còpia de viure, de sofrir i de somniar, que si res hi ha d'aliè és per accentuar amb la fraternal companyia el propi relleu. Aquest és l'espill en el qual heu d'emmirallar-vos els qui ara i en l'avenir heu de dir al món el missatge de la cultura catalana.

En honor dels patrons que li han dat els mitjans per a la creació del *Museu d'Art de Catalunya*, la Junta m'encomana que lloï l'*Ajuntament de Barcelona* en el seu conseller en cap En Carles Pi i Sunyer, i el *Govern de la Generalitat* en el seu conseller de Cultura En Ventura Gassol, i la pàtria catalana en el seu Primer Magistrat En Lluís Companys.

I ara als pobres i als rics, als obrers i als industrials i comerciants, als revolucionaris i als retrògrads, als liberals i als conservadors, els encomano que estimin el Museu, que l'ensenyin als estrangers amb noble orgull, no sols perquè és una relíquia dels nostres passats, sinó perquè, amb ell, comencem a pagar allò que el poble de Catalunya deu al seu destí. Que no tot s'acaba amb la riquesa ni l'home en té prou amb la salut del cos, amb l'ordenació del territori i l'emancipació social. Per a conservar la llibertat s'ha de merèixer. No oblidéssim a l'hora de la consagració dels nostres drets, que si la lluita política social assenyala el camí per a assolir la més humana expressió d'un poble, la seva alliberació només es justifica per la realització de la justícia i de la bellesa.

NOTES PER A LA HISTÒRIA DE LA JUNTA DE MUSEUS

La idea d'organitzar museus d'art a Barcelona, pot ésser atribuïda a Flaugier, el qual inicià una col·lecció de pintures a Llotja, en l'*Escola de Nobles Arts*, de la Junta particular de Comerç.

* * *

Un altre factor que va contribuir a la formació dels nostres museus, fou l'Acadèmia de Bones Lletres, la qual, en recollir algunes restes dels incendis del 1835, va iniciar el Museu de Santa Àgata.

* * *

El llegat de Francesc Martorell (col·leccions d'història natural i d'arqueologia) va obligar l'Ajuntament a organitzar i sostenir uns museus. El Museu Martorell fou inaugurat l'any 1882.

* * *

L'èxit de la secció d'arqueologia de l'Exposició del 1888 va fer pensar en la conveniència d'un museu, i l'any 1892 va ésser constituïda una Comissió Municipal encarregada del foment de les belles arts, de l'organització de festes i de l'aprofitament dels materials mobles i immobles de l'Exposició per a organitzar museus d'art.

* * *

Aleshores, sota la influència de Pellicer i de Sempere i Miquel, començà la formació d'un museu d'art de caràcter general a base principalment de reproduccions d'obres cèlebres.

* * *

L'any 1902, a l'entrada del catalanisme a l'Ajuntament, va ésser creat el Museu Artístic-Arqueològic, però va aparèixer ja la idea de fer del nostre Museu un museu d'art català, per a la qual cosa allò que primer interessava era la salvació de les obres d'art antic català que corrien el perill de desaparèixer.

Per a la realització d'aquesta tasca era necessari que aquella Comissió Municipal tingués una gran flexibilitat de funcionament i per això se la va erigir en Junta autònoma de Museus.

* * *

L'any 1907 aquesta Junta, a més d'autònoma, es convertí en mixta per la intervenció d'una representació de la Diputació igual a la que hi tenia l'Ajuntament.

* * *

La instal·lació a la Ciutadella (1907), malgrat tot, no fou mai considerada com una solució definitiva, sinó més aviat com el local adient per a recollir amb certa dignitat les obres que s'anaven aplegant.

La utilització de l'edifici de la Ciutadella per a Parlament de Catalunya i la disponibilitat del Palau Nacional de Montjuïc van coincidir amb el moment en què la Junta podia considerar (sobretot després de l'adquisició de la col·lecció Plandiura) que havia acabat la primera etapa de la seva missió, o sia la de salvar, si no tot, almenys la part més important del patrimoni de les obres d'art antic de Catalunya.

I per això va creure que era arribada l'hora de la segona etapa, o sia la de classificar els materials i d'instal·lar-los en museus especials.

* * *

Resultat d'aquesta tasca ha estat fins ara:

I. Conversió de l'ex-palau reial de Pedralbes en Museu de les Arts Decoratives, aprofitant la decoració de l'edifici i els exemplars de diferents ordres i categories que la Junta havia aplegat, principalment per via de donatiu espontani. Fou inaugurat el dia 18 de desembre de 1932.

II. Conversió en museu públic del «Cau Ferrat» de Sitges, constituït per les col·leccions llegades per Santiago Rusiñol a la vila de Sitges. Fou inaugurat el dia 16 d'abril de 1933.

III. Instal·lació del Museu d'Art de Catalunya. Inaugurat avui dia 7 d'octubre del 1934.

IV. Instal·lació al «Poble Espanyol», de Montjuïc, de les oficines tècniques i administratives, la Biblioteca especial d'art i l'Arxiu de clixés fotogràfics i de fitxes del Repertori Iconogràfic d'Espanya, que seran inaugurats tot seguit. A més, s'hi instal·laran el Taller de Restauració, constituït en Escola, el de reconstrucció de ceràmica de Paterna, els laboratoris fotogràfics i els tallers de conservació.

La destinació, però, més important del «Poble Espanyol», serà la del Museu d'Art Popular, en projecte.

Les colleccions de teixits, de ceràmica, d'instruments de música, de monedes i medalles, de reproduccions i de l'escenografia i l'art dramàtic, seran successivament instal·lades en nous museus.

PERSONES QUE HAN FORMAT PART DE LA JUNTA
DE MUSEUS

Jaume Agudé (1931-1934). Ramon d'Alòs (1923-1925). Ferran Alvarez de la Campa (1923). Lluís Amargós (1923). Joan Amat i Sormaní (1902). Santiago Andreu (1919-1921). Alfons Ardura (1910-1911). Vicens Artigas (1924). Tiberi Avila (1902-1905).

Dionís Baixeras (1909-1917). Josep Barbey (1920-1923). Enric Barrie (1925-1926). Bonaventura Bassegoda (1926). Josep M.ª Bassols (1915-1923). Antoni J. Bastinos (1902-1904). Felip Bertran d'Amat (1910-1911). Jaume Bofill i Mates (1914-1917, 1919-1923, 1931-1933). Guillem de Boladeres (1903-1904, 1914-1915). Juli Borrell (1924-1926). Guillem Busquets (1916-1917). Ròmul Bosch i Alsina (1905).

Emili Cabot Rovira (1907-1919). Joan Campanyà (1923-1924). Rafael Canales i Benito (1922-1923). Ricard Canals (1918-1924). Ricard de Capmany (1923-1924). Joan Casanellas (1932). Joan Casanovas (1921-1923). Raimond Casellas (1902-1903, 1905-1910). Manuel Cazorro (1916-1919). Joan Coll i Pujol (1909). Josep Collaso i Gil (1909-1910, 1913, 1915-1916).

Joaquim Degollada (1930-1931). Joan Dessy Martos (1914-1916). Lluís Duran i Ventosa (1911-1915).

Ferran Fabra (1922-1923). Manuel Fabra Ledesma (1905). Casimir Fabra Lovera (1912-1913). Manuel Farguell (1907-1911). Lluís Ferrer i Bàrbara (1915-1917). Josep Font i Gumà (1905-1909, 1911-1915). Manuel Fuxà Leal (1905-1918, 1920-1926).

Francesc d'A. Galí (1918-1923). Francesc Galofre (1902-1903, 1925-1926). Gustau Gili (1930). Hermenegild Giner de los Ríos (1904-1907). Casimir Giralt (1918-1922, 1931-1934). Antoni González Prat (1906-1909). Jacint Grau Delgado (1909-1911). Lluís Guarro (1922-1923).

Ignasi Iglésies (1910-1911).

Lluís Janer (1924-1926). Antoni Jansana (1930-1931). Josep Jové Sarroca (1933-1934). Emili Juncadella (1924-1926).

Lluís Labarta (1909-1911). Ramir Lorenzale (1914-1917).

Joan Llimona (1922-1925). Josep Llimona (1902-1904, 1909-1910, 1918-1934). Gabriel Lluch (1904-1905).

Juli Marial (1905). Pere G. Maristany (1912-1928). Antoni Martínez Domingo (1915-1917, 1919-1922, 1930-1931). Juli Martínez Gimeno (1930-1933). Jeroni Martorell (1912-1917, 1920-1924). Arcadi Mas i Fondevila (1906-1909). Josep Masriera i Manovens (1902-1904, 1911). Lluís Masriera Rosés (1918-1934). Lluís Massot (1930-1931). Josep Maria Mata (1924-1926). Rafael Maynar (1910-1911). Arnald de Mercader (1924-1929). Fèlix Mestres (1924-1926, 1931-1932). Josep A. Mir i Miró (1915-1917). Josep Monegal Nogués (1903). Manuel Morales Pareja (1909-1918). Antoni Muntaner (1918-1922). Pere Muntanyola (1912-1916).

Francesc de P. Nebot (1925-1926). Lluís Nicolau d'Olwer (1918-1922, 1930).

Joan de Pagès (1924). Alfons Par (1923). Josep Pella i Forgas (1902-1905). Joaquim Pellicena (1931-1934). Josep Pérez de Rozas (1919-1921). Lluís Pericas (1907-1915). Josep Pijoan (1906-1909). Jesús Pinilla (1907-1909). Bonaventura Pollés (1902-1904). Juli Portet (1923-1924). Enric Prat de la Riba (1907-1917). Josep Puig d'Asprer (1910-1911, 1917-1921). Josep Puig i Cadafalch (1902-1909, 1911-1917, 1930-1931). Francesc Pujols (1920-1924).

Romà Ribera (1902-1904). Manuel Rius i Rius (1912-1913, 1916-1917). Josep Roca i Roca (1909). Joan Josep Rocha (1917). Manuel Rodríguez Codolà (1909-1926). Josep Rogent i Pedrosa (1906-1919). Josep Roig i Bergadà (1910). Darius Romeu (1924-1930). Santiago Rusiñol (1930-1931).

Ferran de Segarra i de Siscar (1906-1909, 1923). Enric Sagnier (1924-1926). Joaquim Sagnier (1913-1914). Alfons Sala (1924-1925). Salvador Samà Torrents (1905, 1910, 1924-1926, 1930). Salvador Sampere i Miquel (1904-1905). Domènec J. Sanllehy (1906-1909). Antoni Santsalvador (1915-1919). Josep Maria Serraclara (1909-1913, 1931-1933). Leopold Soler i Pérez (1906-1909). Joaquim Sostres Rey (1911-1913). Antoni Sunyol (1911-1913).

Josep Maria Tamburini (1905-1909). Josep Tobella (1918-1919).
Baldomer Tona Xiberta (1907-1911). Pau Torres Picornell
(1907-1911).

Miquel Utrillo (1904-1905).

Santiago Valentí Camp (1909-1910, 1913-1915). Joan Vallès i
Pujals (1917-1924, 1930-1931). Joan Valls (1921-1923). Ferran
Valls i Taberner (1923, 1930-1931). Manuel Vega i March
(1914-1916, 1919-1930). Joaquim Ventalló (1933-1934). Ernest
Ventós (1931-1933). Valentí Via i Ventalló (1924). Antoni Vi-
lalta (1933). Francesc del Villar (1925-1926).

Joaquim Xirau (1931-1934).

ACTUAL JUNTA DE MUSEUS

PRESIDENTS D'HONOR: President del Govern de la Generalitat de Catalunya; Alcalde de Barcelona.

PRESIDENT EFECTIU: Pere Coromines i Muntanya.

VICE-PRESIDENTS: Bonaventura Gassol i Rovira; Cristià Cor-tès i Lladó.

TRESORER: Pere Comas i Calvet.

COMPTADOR: Alexandre Soler i March.

VOCALS: Estanislau Duran i Reynals; Josep M.ª Massip i Izabal; Francesc Carbonell i Vila; Octavi Saltor i Soler; Joan Baptista Atcher; Ricard Opisso i Sala; Jaume Serra i Hunter; Joan Puig i Ferrater; Teresa Amatller i Cros; Joan Rebull i Torroja; Eduard Toda i Güell; Joan Antoni de Güell i López; Antoni Rubió i Lluch; Pere Mayoral Parracia; Pere Casas i Abarca; Miquel Farré i Albages; Santiago Marco i Urrútia.

VOCAL HONORARI: Carles Pirozzini i Martí.

DIRECTOR GENERAL DELS MUSEUS: Joaquim Folch i Torres.

SECRETARI DELS MUSEUS: Joaquim Borralleras i Gras.

ADMINISTRADOR GENERAL DELS MUSEUS: Pere Bohigas i Tarragó.

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques

1501178808

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA
DE BARCELONA

BIBLIOTECA

Rs. Mor.

C 7
15

REG. 53422

SIG. 069.02(467.11):71na

